

Kierkegaard Online, een merkwaardige website
(<http://www.euromind.com/online/>)

Niet veel filosofen genieten de eer zo goed verzorgd te worden op het internet als Kierkegaard. Er zijn natuurlijk altijd een aantal mensen die existentieel getroffen worden door de levensbeschouwelijke kanten van zijn oeuvre en op grond daarvan Kierkegaard websites gaan creëren. Mogelijk heeft het ook iets te maken met het feit dat Kierkegaard, hoewel hij door zijn landgenoten nauwelijks gelezen wordt, toch een soort nationale figuur is. Men geeft er publieke aandacht aan, al was het maar uit een soort gêne voor het feit dat men hem niet leest. Intussen kan de Kierkegaard onderzoeker er zijn voordeel uit halen.

1) Alastair McKinnons elektronische versie van de *Samlede Værker*

Aan de elektronische Kierkegaard kleef al een lange geschiedenis. Alastair MacKinnon, verbonden aan de universiteit van McGill in Montreal, Canada, had sinds vele jaren al een elektronische versie van de derde uitgave van Kierkegaards *Samlede Værker* op de markt gebracht. Aanvankelijk, nog voor de grote doorbraak van de personal computer, had hij het hele oeuvre tot één grote file verwerkt waarvoor hij bovendien een aantal programma's had geschreven die, op basis van de frequentie van een bepaalde woorden, moesten toelaten een literaire en filosofische analyse te maken van Kierkegaards teksten. Zo kon je onderzoeken of bepaalde woorden abnormaal veel of abnormaal weinig in een hoofdstuk of boek voorkwamen, wat dan voorwerp kon zijn van diep en vruchtbaar nadenken. Dat nadenken moest je zelf doen, dat deed en doet de computer niet in jouw plaats. Op het moment dat de personal computer opkwam werden de werken afzonderlijk toegankelijk met behulp van een, in McGill ontworpen, elementaire tekstverwerker, die wel toeliet om meteen onderaan het scherm de bladzijde en regel af te lezen van de tekst in de derde uitgave en, via functietoets F8 ook die van de eerste en tweede Deense, en van de toen courante Duitse, Engelse en Franse uitgaven. Via een apart programma kon je de computer alle regels, zinnen of alinea's laten extraheren die bepaalde woorden bevatten, waarna je, weer via een ander programmaatje, de irrelevante passages kon laten verdwijnen. De lijsten met relevante passages kon je dan ook printen - en daarmee was je als onderzoeker al een heel eind op weg. Ik maak nu nog altijd dankbaar gebruik van deze uitgave. De dagboekteksten (de sectie A in de *Papirer*) zijn intussen trouwens ook uitgegeven volgens hetzelfde principe.

Tegelijk heeft Stéphane Hogue, een leerling van McKinnon, bovendien een elektronische versie van alle grote Kierkegaard-bibliografieën verzorgd, van Himmelstrups *International Kierkegaard Bibliografi*, over Jørgensens om de tien jaar verschijnende bibliografische overzichten, tot de verkoopcatalogoog van

de werken uit Kierkegaards bibliotheek, toen die bij diens dood bij opbod werden verkocht, nadat zijn vroegere geliefde, Regine Olsen, de erfenis had geweigerd.

2) Julia Watkins International Kierkegaard Newsletter
(<http://www.utas.edu.au./docs/humsoc/kierkegaard/mainmenu.html>)

Julia Watkin, een Engelse dame die na haar doctoraat over Kierkegaard in Kopenhagen was blijven hangen en in feite de drijvende kracht en gastvrouw van het Kierkegaard-archief aldaar, was intussen (sedert 1979) begonnen aan een jaarlijkse, in december verschijnende, *International Kierkegaard Newsletter*, die ze, gratis en grotendeels op eigen kosten, toestuurt aan al wie geïnteresseerd is in Kierkegaard. De *Newsletter* is wat hij moet zijn: allerhande gegevens over congressen, manifestaties, films, etc., maar vooral een behoorlijk volledige lijst van recente boeken en artikelen. Een actuele bron voor alle mogelijke info over Kierkegaard. Wil je een adres van een collega kennen of wat dan ook: je kan bij Julia Watkin terecht.

Op het moment dat de Kierkegaard-studie in Denemarken een nieuwe organisatie kreeg in de vorm van een Søren Kierkegaard Forskningscenter, was er geen plaats meer voor Julia. Ze verhuisde naar Tasmania in Australië, waar ze nu aan de University of Tasmania de leiding heeft over een Kierkegaard studiecetrum, dat aanvankelijk via Gopher de Newsletters ter beschikking stelde, en nu binnen www een interessante website biedt. Meer daarover mogelijk een volgende keer. In elk geval, wie recente informatie over het Kierkegaard-onderzoek overal in de wereld wil, kan bij Julia Watkins nieuwsbrief terecht.

3) Kierkegaard Online (<http://www.webcom.com/sk/>)

Intussen zijn ze ook in Denemarken niet bij de pakken blijven zitten. Er werden plannen gesmeed voor een volledig nieuwe kritische uitgave van Kierkegaards *Skifter* (dagboeken en brieven inclus), waarvan de eerste delen (met per werk een uitvoerige commentaar-band) zopas verschenen zijn. Parallel met deze uitgave in boekvorm komt er een cd-rom uit van de *Skifter*. Wie intekende op de gedrukte uitgave krijgt trouwens, nadat de uitgave is voltooid - zo ergens rond 2005 -, de cd-rom cadeau.

Maar nu naar de website waar het ons eigenlijk om te doen is en die op zijn minst impressionant is. Ze werd in 1996 aangemaakt door Per Lindsø Larsen (lindsoe@po.ia.dk), die dat als amateur volledig op eigen houtje deed. De site vergt, wegens de gebruikte frames, Netscape Navigator of Microsoft IE versie 3.0 of hoger.

In het hoofdmenu (<http://www.webcom.com/sk/>) vind je verschillende verwijzingen naar de diverse onderdelen van de site. Het eerste omvat een 'Introduction to the Philosopher' van de hand van Peter Rohde en Fridthiof Brandt, introductie die vroeger al afzonderlijk in brochurevorm is verschenen. Voor de kenner brengen ze niets bij, maar wie uit is op een eerste kennismaking, kon slechter af zijn. Naast de online-uitgave van Kierkegaards verzameld werk vind je bovendien nog een lijst van interessante links, een bibliotheek die de mogelijkheid biedt er je eigen paper in te publiceren, een plaats waar je als gebruiker allerhande mededelingen kan doen, een discussieforum en een gastenboek. Een en ander is nog in opbouw, maar wat er voorhanden is, is in elk geval veelbelovend.

De eigenlijke site (<http://www.euromind.com/online/>) biedt de volledige tekst van Kierkegaards Samlede Værker, met daarbij een soepele zoekmachine die je toelaat om te zoeken naar woorden en begrippen. Je kan de machine het hele oeuvre laten doorbladeren of een afzonderlijk werk. De werken zijn allemaal present. De dagboek- en andere teksten (Papirer) zijn nog niet volledig beschikbaar, maar er wordt ijverig aan gewerkt. *Johannes Climacus eller de omnibus dubitandum est* is bijvoorbeeld al wel aanwezig.

Het menu, dat steeds bovenaan aanwezig blijft, omvat verschillende hoofdingen, gaande van 'Nyt' (Nieuwigheden), over 'Værkerne' (De werken), 'Papirerne' (De dagboekteksten), 'Søg' (Zoek), 'Download', 'Context' en 'Debat' tot 'Hjælp' (Help).

In 'Nyt' brengt Lindsø (in het Deens) maandelijks nieuws over de verdere uitbouw van de site. Via 'Værkerne' krijg je een chronologisch overzicht van Kierkegaards werken, die je vervolgens met een klik naar believen kan oproepen. De tekst volgt de paginering van de populaire derde uitgave, zodat je gemakkelijk van de gedrukte naar de elektronische versie kan en omgekeerd. Heb je eenmaal een tekst gekozen dan krijg je in het rechter frame de titelpagina van het werk en in het linker frame een overzicht van de inhoudstafel. Je beslist

dan door aanklikken welk hoofdstuk je op het scherm wenst te zien. Je kan verder zelf bepalen of de nummering van de bladzijden al dan niet zichtbaar is en in welk lettertype je de tekst wenst te zien. Desgewenst kan je ook de grootte van de letter nog verkleinen zodat je meer tekst op één scherm te zien krijgt. In een afzonderlijk venster bepaal je eventueel welk stuk tekst (van p. tot p.) je wil consulteren. Dat moet je ook doen als je het hele werk wil zien (eens choonheidsfoutje, vind ik). Ten slotte is er een venster dat je toelaat om lokaal te zoeken naar een term (maar dat bij mij niet lijkt te werken: er wordt gezocht in het hele oeuvre). Je bepaalt zelf of er gezocht wordt naar woorden in hun geheel dan wel naar onderdelen van woorden (løs søgning), of er rekening mag worden gehouden met afwijkingen in de spelling (heel belangrijk, omdat Kierkegaard niet altijd consequent is in zijn spelling van bastaardwoorden) en eventueel ook met de hoofdletters. Je bepaalt ook hoeveel items er maximaal mogen worden getoond, van 10 tot 500 (als er meer dan 500 items zijn, kom je in de problemen). Ten slotte kan je ook beslissen over het getoonde formaat (vis format): bij 'kort' krijg je de regel waar het gezochte woord in voorkomt; bij 'lang' moet in principe het hele tekstdeel (de zin? de alinea?) verschijnen, maar ook dat lukte niet bij me. Hier heb ik dus een beetje heimwee naar het zoekprogramma van McKinnon dat je de keuze laat de regel, de zin of de alinea te lezen waarin het woord voorkomt.

Wil je echt van zoeken je werk maken, dan moet je in het menu 'Søg' aanklikken. Dan staat een heel arsenaal aan Booleaanse zoekmogelijkheden ter beschikking, maar als je het eenvoudig wil houden, kan dat natuurlijk ook. Lokaal zoeken stelt hier geen problemen: je duidt het werk aan waarin je wil zoeken en je vindt zo wat je zoekt. Een korte handleiding (o.a. voor het Booleaans zoeken) vind je onderaan het zoekvenster.

Interessant is natuurlijk ook het 'Download'-programma. Zo krijg je nota bene gratis het hele oeuvre van de auteur op je harde schijf. Downloaden kan ook via FTP, zodat je meerdere teksten ineens kan downloaden. De teksten krijg je natuurlijk in ZIP-formaat. Worden ze uitgepakt dan krijg je de tekst in Word 6.0-formaat. Handig, maar ik vond niet zo meteen de paginering uit de derde uitgave terug, hoewel je die, zo je dat wil, wel binnen de website te zien krijgt. Ligt dat aan mij?

In mei 1998 wordt de zaak echter pas echt serieus. Het als freeware te verkrijgen programma *Kierkegaard Interactive* zou dan niet alleen Kierkegaards gedrukte werken en nagelaten papieren omvatten, maar ook duizenden bladzijden documentair materiaal: brieven, herinneringen, besprekingen van Kierkegaards werken door zijn tijdgenoten, klassieke teksten over Kierkegaard en inleidingen tot zijn werk.. Lindsø belooft daarbij het sterkste zoekmateriaal dat er op de

markt te vinden is, mogelijkheid om vensters te splitsen en toegang tot verschillende tekstfragmenten tegelijk op eenzelfde scherm. Dat programma kan je downloaden en dan kan je aan de slag zonder telkens je telefoonrekening te bezwaren. Maar als je het koppelt aan het internet, wordt het wel automatisch ge-updated. Het programma zou ook regelmatig het net exploreren naaar Kierkegaard-plaatsen zodat je zelf niet langer hoeft te surfen. De gebruikers zouden automatisch in een netwerk met elkaar kunnen verbonden worden, zodat ze met elkaar kunnen communiceren. Hopelijk zijn de communicaties interessanter dan wat je te lezen krijgt via de Kierkegaard nieuwsgroep waar je kan op inschrijven door de boodschap 'subscribe' te sturen naar kierkegaard@stolaf.edu. Dat is allemaal wel aardig, maar niet echt boeiend, in elk geval niet voor een filosoof. Wat er ook van zij, ik heb me ingeschreven voor een test met de bèta-versie. Als het wat meewil kan je zelf nog meewerken aan de optimalisering van het programma ook. Openheid is trouwens een kenmerk van de site. Als je het gastenboek opent krijgt je de meest gedetailleerde informatie over wat er allemaal gebeurt: hoe vaak welk werk geconsulteerd werd, etc. Alleen over zichzelf laat Lindsø bij mijn weten niet veel los. Ik stel me voor dat hij een bescheiden man is.

Wat het menu overigens te bieden heeft is nog niet veel zaaks. Onder de hoofding 'Context' worden een aantal teksten over Kierkegaard gebracht. Op heden staan er een zestal teksten op, hoofdzakelijk oudere, maar toch ook een kroniek van Hans Schrøder over 'Kierkegaard in Cyberspace'. Wie zelf hier teksten kwijt wil kan ze verzenden via een bijgevoegd formulier. Tot nu toe zijn alle teksten in het Deens. Het is me niet duidelijk of andere talen ook kunnen. 'Debat' biedt een discussieforum waar je als bezoeker aan kan deelnemen. Veel levert dat vooralsnog niet op.

Eigenlijk is het jammer dat alles in het Deens is gesteld. Dat maakt het voor de doorsnee-gebruiker misschien net wat te lastig, maar voor de hoofdfuncties kom je er met wat goede wil wel uit.

Overigens is het verfrissend de oorspronkelijke teksten ter beschikking te hebben. Ik ben, eerlijk gezegd wat vermoeid van op internet telkens weer alleen maar op Engelse vertalingen van basisteksten te stoten. Vlamingen en Nederlanders zijn doorgaans nu eenmaal beter af met de oorspronkelijke taal.

In principe blijft er niet veel te wensen over. Zodra Kierkegaard Interactive er is, kan je de krachtige, maar intussen toch wat oubollig geworden elektronische versies van Kierkegaards werken van de hand van Alastair McKinnon wel opbergen. Wat blijft is de raad die McKinnon in zijn seminars pleegt te geven: als je eenmaal je zoekresultaten bijeen hebt geraapt: lees dan de tekst, herlees

hem en herlees hem nog eens; en dan: vergeet niet te denken.

Paul Cruysberghs